

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/167/2002

SIERPNIOWE SPOTKANIE Z PAPIEŻEM - CO POLACY ZAPAMIĘTALI I CO ZAMIERZAJĄ ZMIENIĆ W SWOIM ŻYCIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

SIERPNIOWE SPOTKANIE Z PAPIEŻEM - CO POLACY ZAPAMIĘTALI I CO ZAMIERZAJĄ ZMIENIĆ W SWOIM ŻYCIU

- W tym roku znacznie mniej Polaków niż w latach poprzednich zapamiętało jakieś słowa Jana Pawła II wygłoszone w czasie pielgrzymki.

Czy jakieś słowa, myśli Jana Pawła II wygłoszone w czasie pielgrzymki zwróciły Pana(i) uwagę, zapadły Panu(i) w pamięć?	Odsetki odpowiedzi według terminów badań		
	VI '97	VI '99	IX '02
Tak	49	56	36
Nie	42	32	49
Trudno powiedzieć	9	12	15

- W pamięci ankietowanych najbardziej utrwaliły się wątki przesłania papieskiego, które niosą zachętę do czynnego okazywania miłosierdzia, solidarności, pomocy ludziom potrzebującym. Zapamiętane zostały również inne treści nauczania:

Jakich spraw dotyczą zapamiętane przez Pana(ią) słowa i myśli Papieża?	N=447
Wezwanie do przełamania bierności i okazywania miłosierdzia, solidarności, pomocy osobom znajdującym się w potrzebie	44%
Wezwanie do zaufania Miłosierdziu Bożemu, do umocnienia wiary, religijności	19%
Wezwanie do pielęgnowania więzi międzyludzkich - do okazywania sobie nawzajem miłości, szacunku, życzliwości, dobroci, do otwartości wobec drugiego człowieka, braterstwa	19%
Wezwanie do pojednania, porozumienia, zgody, jedności, pokoju	9%
Wątek biograficzny dotyczący życia Papieża; jego słowa, że cieszy się z pobytu w kraju, żał mu wyjeżdżać i że ma nadzieję na ponowne odwiedziny w Polsce	9%
Słowa skierowane do polityków sprawujących władzę	8%
Wezwanie, by przestać się lękać, nie bać się jutra, nie gasić ducha, zachować optymizm duchowy	6%
Słowa skierowane do młodzieży	5%
Słowa dotyczące wartości rodzinnych, moralnych	3%
Wypowiedzi związane z integracją Polski z Unią Europejską	2%
Inne wypowiedzi	4%
Trudno powiedzieć, nie pamiętam dokładnie	3%

Odpowiedzi respondentów, którym słowa Papieża zapadły w pamięć.
Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wymienić kilka spraw

- Niemal co piąty badany (19%) przyznaje, że pod wpływem słów Papieża zamierza coś zmienić w swoim życiu lub nawet już coś w nim zmienił, zdecydowana większość (68%) nie podjęła jednak dotychczas żadnych tego typu postanowień. Z największym oddźwiękiem spotkało się papieskie wezwanie do pielęgnowania więzi międzyludzkich. Badani chcą zmienić swój stosunek do drugiego człowieka na bardziej życzliwy, przyjazny, otwarty, nacechowany szacunkiem. Znacznie rzadziej deklarują gotowość przełamania w sobie bierności i podjęcia dzieła miłosierdzia wobec ludzi potrzebujących.

Po każdej apostolskiej podróży Jana Pawła II do ojczyzny nasuwa się pytanie, jakie ślady pozostawiła ona w świadomości Polaków. Owoce pielgrzymki zależą głównie od stopnia, w jakim wierni zapamiętali skierowane do nich przesłanie Ojca Świętego oraz od tego, czy podejmują próby wprowadzenia w życie zawartych w nim wskazań.

Duże znaczenie ma sposób uczestniczenia w pielgrzymce - czy było to osobiste spotkanie z Papieżem czy tylko za pośrednictwem mediów. Istotny jest także stosunek do tego wydarzenia, czy respondenci uznają je za ważne dla siebie osobiście, a także dla większości Polaków, młodego pokolenia, polityków sprawujących władzę.

Wrześniowy sondaż¹, przeprowadzony trzy tygodnie po zakończeniu papieskiej pielgrzymki, dotyczył wszystkich wymienionych spraw, pozwolił ponadto zarejestrować treści, jakie ankietowani zapamiętali z tegorocznego nauczania Jana Pawła II, oraz dostarczył odpowiedzi na pytanie, co pod wpływem pielgrzymki mają zamiar zmienić w swoim życiu.

SPOSÓB UCZESTNICZENIA W PIELGRZYMCE

W ciągu czterech dni swojej pielgrzymki Jan Paweł II odwiedził Kraków i kilka okolicznych miejsc oraz odprawił trzy msze święte, podczas których wygłosił homilie. Skierował ponadto do wszystkich Polaków ważne słowa w czasie powitania i pożegnania

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (148) przeprowadzono w dniach 6-9 września 2002 roku na liczącej 1235 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

na krakowskim lotnisku. Pozostałe spotkania z rodakami - w siedzibie arcybiskupiej, w kampusie uniwersyteckim czy w innych miejscach bliskich Papieżowi - miały raczej charakter przelotny. W tym roku Polacy mieli więc mniej okazji do osobistego uczestniczenia w wydarzeniach pielgrzymkowych, jednak niemal wszystkie z nich mogli obserwować za pośrednictwem mediów.

Zainteresowanie pielgrzymką było w tym roku podobne jak w latach '97 i '99 - większość ankietowanych (76%) systematycznie śledziła jej przebieg w telewizji, radiu, prasie. Co czwarty badany (a więc znacznie mniej niż w roku '99, lecz tyle samo, co w '97) symbolicznie zaznaczył swoją więź z Papieżem dekorując na jego powitanie okna lub balkon swojego mieszkania. We mszy świętej odprawianej przez Papieża osobiście uczestniczyło w tym roku 8% badanych, a więc prawie tyle samo, co w roku '99, lecz nieco mniej niż przed pięciu laty. Znacznie mniej osób niż dawniej mogło jednak wziąć udział w spotkaniu z Papieżem oraz w powitaniu go na trasie przejazdu. Niezmienna jest liczba tych, którzy w czasie pielgrzymki wędrują w ślad za Ojcem Świętym.

Tabela 1

Niedawno zakończyła się pielgrzymka Jana Pawła II do ojczyzny. Czy...	Odsetki odpowiedzi twierdzących według terminów badań		
	VI '97	VI '99	IX '02
- systematycznie śledził(a) Pan(i) przebieg wizyty Papieża za pośrednictwem telewizji, radia, prasy	71	75	76
- udekorował(a) Pan(i) okna lub balkon w mieszkaniu	25	36	25
- uczestniczył(a) Pan(i) we mszy św. odprawianej przez Papieża	11	9	8
- wziął(ęła) Pan(i) udział w powitaniu Papieża na trasie przejazdu	7	9	3
- wziął(ęła) Pan(i) udział w spotkaniu z Janem Pawłem II	5	8	1
- wędrował(a) Pan(i) w ślad za Papieżem	2	2	2

Pełny obraz tego, jak polskie społeczeństwo przyjęło Papieża, ukazuje kolejna tabela. Wynika z niej, że w tym roku osobiście w pielgrzymce uczestniczył co jedenasty Polak (udział w papieskiej mszy świętej, w spotkaniu lub powitaniu na trasie przejazdu - 9%). Ponad dwie trzecie badanych (69%) wzięło w niej udział wyłącznie za pośrednictwem mediów, systematycznie śledząc przebieg uroczystości w telewizji, radiu, prasie lub dekorując okna i balkony swoich mieszkań. Ponad jedna piąta ankietowanych (22%) nie zaangażowała

się w pielgrzymkę w żaden z omówionych sposobów, co nie oznacza jednak, że nikt z nich nie interesował się tym wydarzeniem - mogli tylko mniej systematycznie śledzić relacje medialne lub późniejsze komentarze.

Z porównania danych wynika, że w tym roku przede wszystkim mniej liczne było osobiste uczestnictwo respondentów w pielgrzymce (9% wobec 13% w roku '99), rzadziej też badani dekorowali okna i balkony. Ponadto tegoroczne plany pielgrzymkowe okazały się bardziej realistyczne niż trzy lata temu - większość Polaków twierdzi, że udało im się osiągnąć to, co zamierzali.

Tabela 2

Uczestnictwo w pielgrzymce	Planowane		Zrealizowane	
	V '99	VIII '02	VI '99	IX '02
w procentach				
Osobiste, w tym:	31	13	13	9
- osobisty udział oraz systematyczne śledzenie w mediach i dekoracje	16	8	6	3
- osobisty udział oraz systematyczne śledzenie w mediach	11	4	6	5
- osobisty udział oraz dekoracje	1	1	1	1
- wyłącznie osobisty udział	3	1	0	0
Nieosobiste, w tym:	47	69	67	69
- systematyczne śledzenie w mediach oraz dekoracje	20	29	25	19
- wyłącznie systematyczne śledzenie w mediach	26	37	38	48
- wyłącznie dekoracje	1	2	4	2
Nie uczestniczyli w żaden z wymienionych sposobów*	22	18	20	22
* Osoby te mogły jednak niesystematycznie śledzić w mediach przebieg pielgrzymki lub interesować się komentarzami na jej temat				

Stosunek do pielgrzymki zależy przede wszystkim od religijności (zob. tabele aneksowe) - im częściej badani na co dzień praktykują, tym częściej osobiście uczestniczyli w uroczystościach pielgrzymkowych, tym częściej też systematycznie śledzili ich przebieg w mediach oraz udekorowali swoje okna i balkony na powitanie Papieża. Warto jednak podkreślić, że nawet wśród osób obojętnych religijnie, w ogóle niepraktykujących, ponad połowa (53%) uczestniczyła w pielgrzymce za pośrednictwem mediów. Wprawdzie znacznie bardziej byli w nią zaangażowani badani o prawicowych poglądach niż identyfikujący się z lewicą, jednak i w tej ostatniej grupie zdecydowana większość (71%) nie pozostała obojętna wobec tych wydarzeń.

Wyraźne, choć mniej systematyczne, zróżnicowania odnotowujemy także w grupach społeczno-demograficznych. Dla przykładu, rolnicy znacznie rzadziej osobiście uczestniczyli w pielgrzymce niż przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (4% wobec 12%) - co może wynikać z ich mniejszych możliwości finansowych i mniejszej mobilności - częściej natomiast śledzili jej przebieg za pośrednictwem mediów (84% wobec 74%). Znacznie częściej też dekorowali swoje domy (31% wobec 12%), co może świadczyć o ich szczególnym przywiązaniu do tej formy symbolicznego i demonstracyjnego wyrażania swojej więzi z Papieżem.

Kultywowanie zwyczaju dekorowania domów na powitanie Papieża jest szczególnie zróżnicowane społecznie - wyraźnie zależy nie tylko od religijności i poglądów politycznych, ale też od statusu społecznego, ekonomicznego oraz wielkości miejsca zamieszkania badanych. Zwyczaj ten najczęściej podtrzymywany jest przez rencistów (41%), ludzi najgorzej sytuowanych (41%) i wykształconych (34%), najstarszych - mających 65 lat i więcej (32%), przez rolników (31%), mieszkańców wsi (32%). Im wyższy natomiast status społeczno-ekonomiczny badanych, większa miejscowość zamieszkania, tym rzadsze symboliczne i demonstracyjne wyrażanie więzi z Papieżem.

Na szczególną uwagę zasługują osoby, które nie włączyły się w pielgrzymkę ani osobiście, ani przez systematyczne śledzenie relacji medialnych, ani też symbolicznie - stanowią one ponad jedną piątą badanych (22%). Spotykamy je przede wszystkim wśród osób obojętnych religijnie, tzn. w ogóle niepraktykujących (47%) oraz - rzadziej - wśród praktykujących sporadycznie, kilka razy w roku (33%). Do najmniej zaangażowanych należą pracownicy umysłowi niższego szczebla (31%) i fizyczno-umysłowi (30%) oraz bezrobotni (30%) i - co wydaje się szczególnie symptomatyczne - przedstawiciele młodego pokolenia mający od 18 do 24 lat (37%), w tym uczniowie i studenci (38%), a także nieco starsi - w wieku od 25 do 34 lat (31%). Należy jednak wyraźnie podkreślić, że stosunkowo mniejsze zaangażowanie młodzieży sprowadza się do tego, że grupa ta znacznie rzadziej niż średnie i starsze pokolenia systematycznie śledziła przekazy medialne². Jednocześnie jednak młodzi ludzie częściej niż inni witali Papieża na trasie jego przejazdu.

² Im starsi badani, tym częściej deklarowali systematyczne śledzenie przebiegu pielgrzymki w mediach.

CZY PIELGRZYMKA BYŁA WAŻYM WYDARZENIEM?

Polacy powszechnie wyrażają uznanie dla tegorocznej pielgrzymki Ojca Świętego do ojczyzny. Zdecydowana większość uważa, że była ona bardzo ważnym wydarzeniem dla większości społeczeństwa (73%), młodzieży (64%) oraz - co ma szczególne znaczenie - dla samych ankietowanych (68%). Znacznie mniej osób stwierdziło jednak, że była ona równie ważna dla polityków sprawujących władzę (38%)³.

Respondenci przypisują ostatniej pielgrzymce równie wysoką rangę jak tym sprzed trzech i pięciu lat, a zarazem znacznie bardziej ją doceniają niż wizytę papieską w roku '91.

Tabela 3

Jak Pan(i) ocenia, czy pielgrzymka papieża Jana Pawła II do ojczyzny jest dla Pana(i) osobiście wydarzeniem:	Odsetki odpowiedzi według terminów badań				
	VI '91	VIII '91*	VI '97	VI '99	IX '02
- bardzo ważnym	44	41	67	68	68
- raczej ważnym	37	38	24	25	22
- raczej nieważnym	12	17	4	3	6
- zupełnie nieważnym	5	4	2	2	2
Trudno powiedzieć	2	0	3	2	2

* Sondaż przeprowadzono po drugiej części pielgrzymki Papieża, która miała miejsce z okazji Międzynarodowego Dnia Młodzieży

Tabela 4

Jak Pan(i) ocenia, czy pielgrzymka papieża Jana Pawła II do ojczyzny jest dla większości społeczeństwa wydarzeniem:	Odsetki odpowiedzi według terminów badań				
	VI '91	VIII '91*	VI '97	VI '99	IX '02
- bardzo ważnym	47	42	72	74	73
- raczej ważnym	43	46	24	23	24
- raczej nieważnym	7	10	1	1	1
- zupełnie nieważnym	2	1	0	0	0
Trudno powiedzieć	1	1	3	2	2

* Sondaż przeprowadzono po drugiej części pielgrzymki Papieża, która miała miejsce z okazji Międzynarodowego Dnia Młodzieży

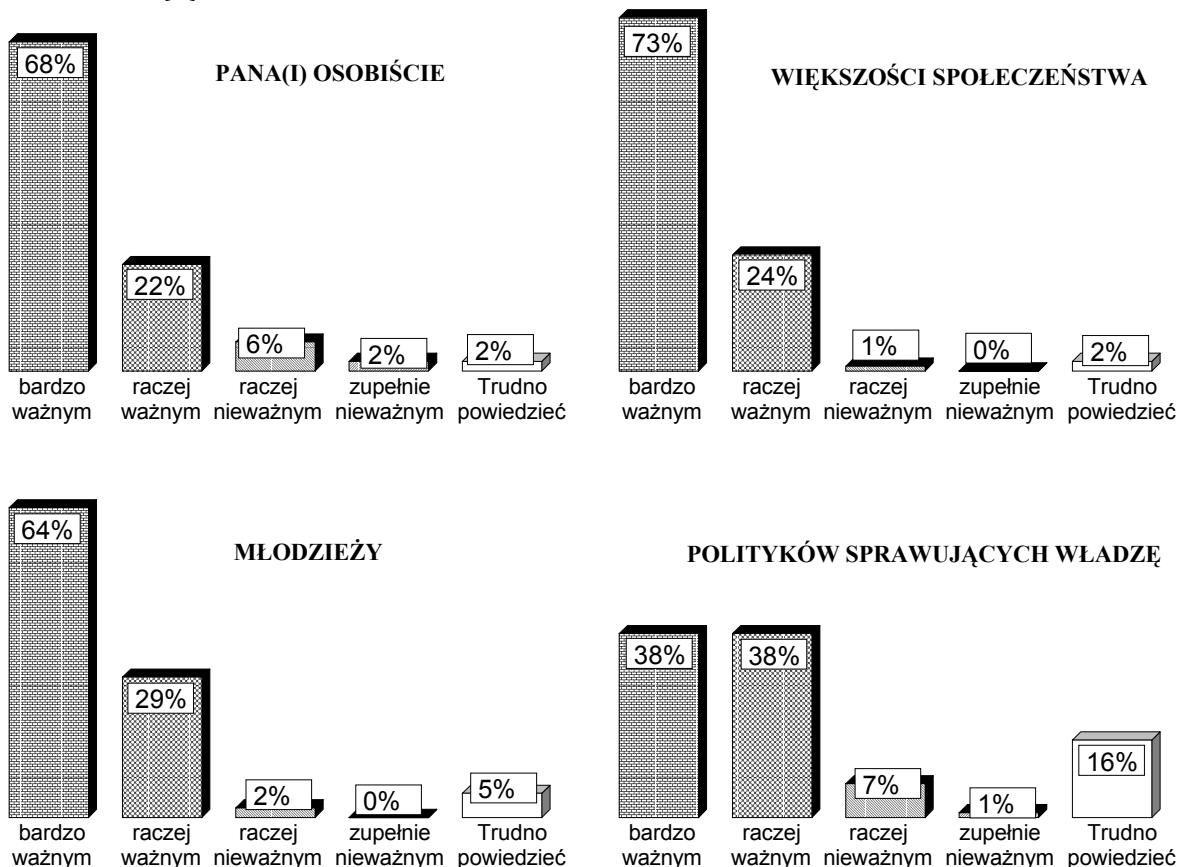
Tabela 5

Jak Pan(i) ocenia, czy pielgrzymka papieża Jana Pawła II do ojczyzny jest dla młodzieży wydarzeniem:	Odsetki odpowiedzi według terminów badań			
	VIII '91*	VI '97	VI '99	IX '02
- bardzo ważnym	55	66	68	64
- raczej ważnym	35	28	26	29
- raczej nieważnym	7	2	2	2
- zupełnie nieważnym	1	0	0	0
Trudno powiedzieć	2	4	4	5

* Sondaż przeprowadzono po drugiej części pielgrzymki Papieża, która miała miejsce z okazji Międzynarodowego Dnia Młodzieży

³ Co szósty respondent nie potrafił ocenić, jakie znaczenie miała pielgrzymka dla polityków sprawujących władzę.

RYS. 1. JAK PAN(I) OCENIA, CZY PIELGRZYMKA PAPIEŻA JANA PAWŁA II DO OJCZYZNY JEST DLA [...] WYDARZENIEM:

Mimo bardzo dużej jednomyślności Polaków w ocenie wagi tegorocznej wizyty duszpasterskiej Papieża, stopień przekonania o jej doniosłości wyraźnie zależy od poziomu zaangażowania ankietowanych w praktyki religijne oraz od ich poglądów politycznych. Im częściej badani na co dzień uczestniczą w praktykach religijnych, tym bardziej doceniają rolę pielgrzymki w życiu większości Polaków, młodzieży oraz swoim własnym. Trzeba jednak przyznać, że nawet osoby obojętne religijnie, w ogóle niepraktykujące, stosunkowo często uznają papieską pielgrzymkę za wydarzenie bardzo ważne dla kraju (dla większości społeczeństwa - 55%, dla młodzieży - 41%), rzadziej zaś dla siebie osobiście (31%)⁴.

⁴ W grupie niepraktykujących co czwarta osoba (24%) uznaje pielgrzymkę za raczej nieważne wydarzenie w swoim życiu, a co siódma (14%) za zupełnie nieważne.

Znacznie częściej doceniają pielgrzymkę (przypisują jej bardzo duże znaczenie) ankietowani o poglądach prawicowych niż lewicowych, aczkolwiek również wśród tych ostatnich niemal dwie trzecie (63%) uznaje ją za wydarzenie najwyższej rangi w aspekcie ogólnospołecznym, a co drugi tak wysoko ocenia jej znaczenie dla młodego pokolenia (50%) oraz - co szczególnie istotne - dla siebie osobiście (52%).

Zwraca uwagę fakt, że religijność i poglądy polityczne w zasadzie nie różnicują opinii badanych na temat znaczenia pielgrzymki dla polityków sprawujących władzę. Można powiedzieć, że badani reprezentujący odmienny stosunek do religii i odmienne opcje polityczne zgodnie sądzą, iż dla polityków pielgrzymka nie była tak ważnym wydarzeniem jak dla reszty społeczeństwa.

Warto zauważyć ponadto, że w aspekcie osobistym pielgrzymka miała większe znaczenie dla ludzi źle sytuowanych, mających podstawowe wykształcenie, zamieszkałych na wsi lub w mniejszych miastach, niż dla badanych o wysokim statusie społeczno-ekonomicznym, mieszkających w wielkich aglomeracjach miejskich. Rolę pielgrzymki w swoim życiu znacznie częściej doceniają kobiety niż mężczyźni, częściej też ludzie starzy niż w średnim i młodym wieku. Ogólnie można więc uznać, że osobisty stosunek badanych do pielgrzymki zależy od tych samych czynników, które decydują o religijności Polaków, o ich stosunku do praktyk religijnych⁵. Silnie związany jest także ze sposobem, w jaki badani uczestniczyli w uroczystościach pielgrzymkowych.

Tabela 6

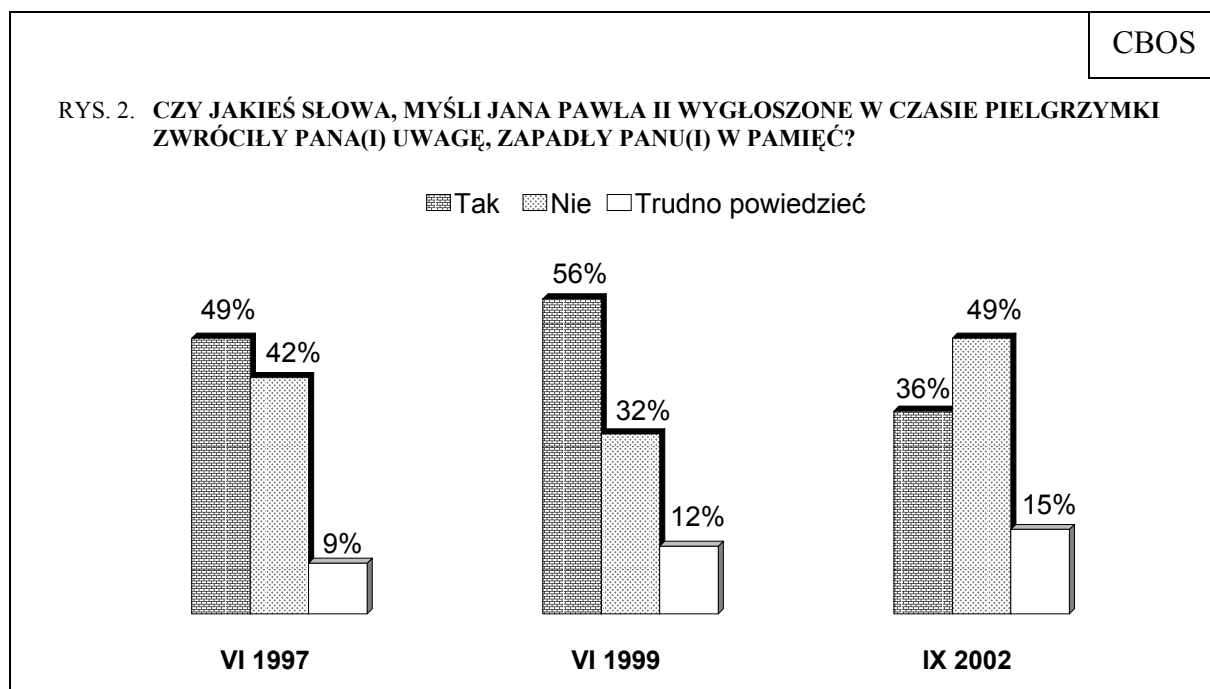
Uczestnictwo w pielgrzymce	Jak Pan(i) ocenia, czy pielgrzymka papieża Jana Pawła II do ojczyzny jest dla Pana(i) osobiście wydarzeniem:				
	bardzo ważnym	raczej ważnym	raczej nieważnym	zupełnie nieważnym	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Osobisty udział	91	9	0	0	0
Wyłącznie systematyczne śledzenie w mediach, dekoracje	76	20	3	0	1
W żaden z wymienionych sposobów	32	35	19	8	6

⁵ Zob. komunikat CBOS „Religijność Polaków na przełomie wieków”, maj ‘01 (oprac. B. Wciórka).

Badani, którzy osobiście wzięli w udział w pielgrzymce, niemal jednogłośnie (91%) uznają ją za bardzo ważne wydarzenie w swoim życiu. Tak wysoką rangę przypisuje tej wizycie także trzy czwarte tych, którzy wprawdzie osobiście w niej nie uczestniczyli, jednak w mediach systematycznie śledzili jej przebieg lub udekorowali swoje okna i balkony na powitanie Papieża (76%). Pielgrzymka stosunkowo najrzadziej doceniana jest przez badanych, którzy w żaden z powyższych sposobów w niej nie uczestniczyli, niemniej jednak nawet w tej grupie co trzecia osoba (32%) uznaje ją za bardzo doniosłe wydarzenie w swoim życiu. Wynika z tego, że również ci, którzy być może tylko od czasu do czasu interesowali się medialnymi relacjami z pielgrzymki lub późniejszymi komentarzami na jej temat, wynieśli z duszpasterskiej wizyty Ojca Świętego coś ważnego dla siebie.

CZY POLACY UWAŻNIE SŁUCHALI PAPIEŻA?

W tym roku znacznie mniej osób niż w latach poprzednich zapamiętało jakieś słowa Jana Pawła II wygłoszone w czasie pielgrzymki. Prawdopodobnie wynika to z wyjątkowo krótkiego jej trwania, a także z tego, że mniejsza grupa Polaków niż w roku '99 osobiście w niej uczestniczyła.

Niemal co drugi Polak (49%) przyznaje, że nie zapamiętał żadnego słowa Papieża. Tylko nieco ponad jedna trzecia respondentów (36%) słuchała Ojca Świętego na tyle uważnie, że fragmenty papieskiego nauczania zapadły im w pamięć. W czasie dwóch ostatnich wizyt było takich osób znacznie więcej (odpowiednio 49% i 56%).

Pewne wątki homilii i przemówień Papieża najczęściej zapamiętane zostały przez osoby najbardziej religijne, uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (62%), lecz znacznie rzadziej przez praktykujących raz w tygodniu (41%). Dla porównania, wśród obojętnych religijnie, w ogóle niepraktykujących, zaledwie co szósty badany (17%) deklaruje, że nauczanie papieskie pozostawiło jakiś ślad w jego pamięci. Słowa Papieża znacznie częściej też zapamiętali badani o prawicowych poglądach politycznych (53%) niż identyfikujący się z centrum (40%) lub lewicą (30%).

Znaczące zróżnicowania odnotowujemy również w grupach społeczno-demograficznych. Słowa Papieża najczęściej utrwaliły się w pamięci osób o najwyższym statusie społecznym - z wyższym wykształceniem (57%), reprezentujących kadre kierowniczą i inteligencję (54%). Nie zostawiły one jednak tak znaczącego śladu w pamięci uczniów i studentów (29%), a także wśród ogółu młodzieży w wieku od 18 do 24 lat (25%). Przesłanie Papieża częściej zapamiętali ludzie w średnim i starszym wieku (szczególnie mający od 55 do 64 lat) niż najmłodszy. Można więc sądzić, że to doświadczenie życiowe oraz wykształcenie w znacznej mierze zadecydowały o utrwaleniu się papieskiego nauczania. Ważna okazała się także płeć badanych - słowa Papieża znacznie częściej pozostały w pamięci kobiet (42%), które są na ogół bardziej religijne, niż mężczyzn (28%).

To, czy jakieś słowa Papieża utrwaliły się w świadomości badanych, w znacznej mierze zależy także od sposobu, w jaki uczestniczyli oni w uroczystościach pielgrzymkowych.

Tabela 7

Uczestnictwo w pielgrzymce	Czy jakieś słowa, myśli Jana Pawła II wygłoszone w czasie pielgrzymki zwróciły Pana(i) uwagę, zapadły Panu(i) w pamięć?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Osobisty udział	65	25	10
Wyłącznie systematyczne śledzenie w mediach, dekoracje	39	44	17
W żaden z wymienionych sposobów	11	80	9

Przesłanie Ojca Świętego pozostało przede wszystkim w pamięci osób, które osobiście uczestniczyły w pielgrzymce (65%), znacznie rzadziej przyswoili je sobie ci, którzy wprawdzie systematycznie śledzili przebieg uroczystości za pośrednictwem mediów, lecz nie zetknęli się z Papieżem osobiście (39%). Natomiast wśród badanych, którzy w żaden z tych sposobów nie uczestniczyli w pielgrzymce, tylko co dziewiąty (11%) zapamiętał coś z papieskiego przesłania. Ostatnią informację można jednak zinterpretować inaczej podkreślając, że papieska pielgrzymka pozostawiła jakiś ślad nawet w pamięci tych osób, które co najwyżej sporadycznie interesowały się medialnymi relacjami z jej przebiegu lub poznały późniejsze komentarze na jej temat.

JAKIE WĄTKI PRZESŁANIA PAPIEŻA UTRWAŁY SIĘ W PAMIĘCI?

Z odpowiedzi na pytanie otwarte dotyczące treści nauczania papieskiego - skierowane jedynie do tych badanych, którzy cokolwiek z niego zapamiętali - wynika, że niektórym zapadły w pamięć całe wątki przesłania Papieża, większość jednak przyswoiła sobie wybrane zdania, a część potrafi przytoczyć jedynie ogólnikowe hasła. Niepodważalną wartość tych wypowiedzi stanowi jednak to, że są one całkowicie spontaniczne i dzięki temu lepiej niż odpowiedzi na pytania zamknięte ukazują owoce tegorocznej pielgrzymki.

W świadomości ankietowanych zdecydowanie najbardziej utrwaliły się te wątki przesłania papieskiego, które niosą **zachętę do czynnego okazywania miłosierdzia, solidarności, pomocy ludziom potrzebującym** - biednym, głodnym, chorym, bezrobotnym, bezdomnym, rodzinom wielodzietnym, zaniedbanym dzieciom, zagubionej, uzależnionej

młodzieży, ludziom starym, cierpiącym, słabym, pokrzywdzonym. Słowa nawołujące do przełamania bierności, obojętności wobec losu tych ludzi wymienia ponad dwie piąte badanych (44%) spośród tych, którzy cokolwiek zapamiętali. Druga co do wielkości grupa (19%) zapamiętała też papieskie **wezwanie, by rodacy pielęgnowali więzi międzyludzkie** - by na co dzień okazywali sobie wzajemnie miłość, braterstwo, szacunek, dobroć, otwartość. Równie silnie (19% wskazań) zapadły ankietowanym w pamięć słowa zachęty do tego, by zaufać Miłosierdziu Bożemu, Jezusowi, by umacniać wiarę oraz słowa przestrogi, by nie odwracać się od Boga. Respondenci przypominali też papieski akt zawierzenia świata i ojczyzny Bożemu Miłosierdziu, oddania Polaków pod opiekę Matce Boskiej, a także świadectwo osobistej modlitwy Ojca Świętego.

Inne wątki papieskiego nauczania słabiej utrwaliły się w świadomości społecznej. Pewna grupa wypowiedzi dotyczyła życia osobistego Papieża, jego więzi z rodziną, małą ojczyzną i Polską. Badani szczególnie akcentowali to, iż Papież cieszy się z pobytu w kraju, że żał mu wyjeżdżać i ma nadzieję na ponowne odwiedziny w Polsce (9%). Pozostałe wypowiedzi dotyczą trudnych spraw Polski i Polaków. Badani przytaczają skierowane do rodaków papieskie wezwania do pojednania, porozumienia, zgody, jedności i pokoju (9%), a także słowa otuchy i zachęty, by przestali się lękać, nie bali się jutra, nie gasili ducha, zachowali nadzieję, optymizm duchowy (6%). Przypominają też papieskie postulaty pod adresem polityków sprawujących władzę - by nie budowali demokracji na biedzie i krzywdzie ludzi, by przeciwdziałali bezrobociu i biedzie, rażącym nierównościami społecznymi, by dbali o młodzież, by nie przedkładali interesów własnych i grupowych nad dobro wspólne wszystkich Polaków (8%).

Niektórzy (głównie młodzi) przytaczają ponadto słowa skierowane do młodzieży - świadczące o tym, że Papież darzy ją szczególną miłością i otacza swoją troską (5%). Sporadycznie pojawiły się też wypowiedzi dotyczące wartości rodzinnych, moralnych (3%) oraz integracji Polski z Unią Europejską (2%) - te ostatnie niekiedy opacznie zrozumiane.

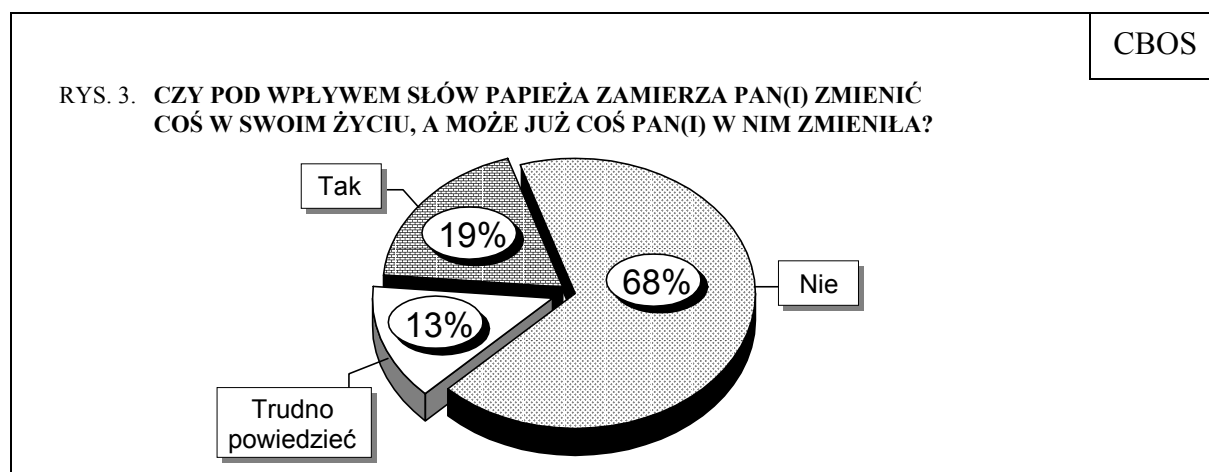
Tabela 8

Jakich spraw dotyczą zapamiętane przez Pana(ia) słowa i myśli Papieża?	N=447
Wezwanie do przelamania bierności i okazywania miłosierdzia, solidarności, pomocy osobom znajdującym się w potrzebie , np. wezwanie, byśmy byli miłośnikami, byśmy byli świadkami miłosierdzia, czynili miłosierdzie wobec bliźnich, siebie nawzajem, drugiego człowieka, innych, biednych, głodnych, chorych, bezrobotnych, bezdomnych, rodzin wielodzietnych, zaniedbanych dzieci, zagubionej, uzależnionej młodzieży, ludzi starych, cierpiących, słabych, pokrzywdzonych przez los; słowa dotyczące obowiązków państwa, rządu, władzy wobec ww. osób oraz wyobraźnia miłosierdzia i kwestia wysłania nadwyżek zboża do Afryki	44%
Wezwanie do zaufania Miłosierdziu Bożemu, do umocnienia wiary, religijności , np. Bóg bogaty w miłosierdzie, powierzam cały świat i swoją Ojczyznę Miłosierdziu Bożemu, Bóg jest miłością, miłość Boża, otwórzcie na oścież drzwi Chrystusowi, bądźcie solą ziemi i światłością świata, wypłyn na głębię, zaufaj Jezusowi, Bogu, Bóg z nami, żeby nie odwracać się od Boga, zawierzenie Polaków Matce Bożej w Kalwarii, nawrócenie do Boga, żeby chodzili do kościoła, aby ludzie się modlili, tu też: modlitwa Papieża na Wawelu i w Kalwarii, sprawy religijne, duchowe	19%
Wezwanie do pielęgnowania więzi międzyludzkich - do okazywania sobie nawzajem miłości (miłujcie się wzajemnie, aby każdy kochał ludzi, miłość do bliźniego, kochaj wszystkich), szacunku, życzliwości, dobroci, do otwartości wobec drugiego człowieka, braterstwa	19%
Wezwanie do pojednania, porozumienia, zgody, jedności, pokoju , np. pojednanie Polaków, pojednanie ze wszystkimi (rasy, religie, bogaci - biedni), żeby ludzie patrzyli na to, co nas łączy, a nie na to, co dzieli, aby naród polski się zjednoczył, o zgodzie w narodzie, o jedności, apel o jedność Kościoła w Polsce, prośba o pokój, też pokój na świecie, żeby było mniej przemocy i terroryzmu	9%
Wątek biograficzny dotyczący życia Papieża , np. dzieciństwo, życie rodzinne Papieża, odwiedzenie grobu rodziców, bezgraniczna miłość do Ojczyzny i rodziców, związaną z Polską, że czuje się tu jak w domu rodzinnym, wspomnienia na temat pobytu w Krakowie w latach młodości, że Polska go namawia do dezercji z Rzymu, nie zrezygnuje z bycia Papieżem, gdyż realizuje wolę Boga, jesteśmy starsi o 23 lata, humorystycznie powiedziane: prezydent stoi, prymas stoi, a Papież siedzi, wypowiedź na temat pieśni „Barka” - że zawsze mu towarzyszyła; słowa Papieża świadczące o tym, że cieszy się z pobytu w kraju, że żał mu wyjeżdżać i że ma nadzieję na ponowne odwiedziny w Polsce	9%
Słowa skierowane do polityków sprawujących władzę , np. żeby nie budować demokracji na biedzie i krzywdzie ludzi, by łagodzić bezrobocie, dać wsparcie ludziom biednym, by rząd poprawił byt Polaków, by miał miłosierdzie dla biednych, a nie tylko dla siebie, żeby bardziej dbał o ludzi, nie tylko o siebie, żeby politycy ułatwili młodzieży znalezienie pracy, większa troska państwa o człowieka, pomoc państwa osobom biednym, liberalizm nie może być najważniejszy w gospodarce, o pazerności władzy, o sprawiedliwości społecznej, sprawy dotyczące miejsca człowieka w życiu społecznym	8%
Wezwanie, by przestać się lękać, by nie bać się jutra, nie gasić ducha, zachować nadzieję, optymizm duchowy	6%
Słowa skierowane do młodzieży , np. słowa otuchy, że się młodzież zmieni, że będzie mniej narkomanów, żeby wyciągnąć do niej pomocną dłoń, troska Papieża o przyszłość młodzieży, o jej wychowanie, żeby była lepsza, żeby chodziła do kościoła, Kościół łączy - wspólnota młodzieży z całego świata, słowa do młodych - abyśmy się nie poddawali i szli zawsze z Bogiem, że wszystko opiera się na młodzieży, dowcip skierowany do młodzieży, dyskusje z młodzieżą, podał im adres i okno, gdzie go mogą spotkać	5%
Słowa dotyczące wartości rodzinnych, moralnych , np. że rodzina jest bardzo ważna w życiu człowieka, żeby rodziny były uczciwe, krytyka liberalizmu, nieszanowania życia, konieczność połączenia wolności z odpowiedzialnością, mamy nie być konsumpcyjni, kierować się ideami ducha, a nie materialnymi, o miłości do Ojczyzny, o demoralizacji	3%
Wypowiedzi związane z integracją Polski z Unią Europejską , np. poparcie dla przystąpienia do UE, że widzi Polskę w Europie, o wejściu do Europy nie za wszelką cenę, tylko z konkretnymi wartościami, apel o wniesienie chrześcijańskich wartości do Europy, wyraził nadzieję, że po wstąpieniu do UE nie stracimy tożsamości, scalić Europę, ale niekoniecznie przez Unię, brak deklaracji w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej	2%
Inne , głównie ogólniki oraz kilka spraw konkretnych, trudnych do zakwalifikowania	4%
Trudno powiedzieć, nie pamiętam dokładnie	3%
Odpowiedzi respondentów, którym słowa Papieża zapadły w pamięć. Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wymienić kilka spraw	

Utrwalone w społecznej pamięci treści papieskiego przesłania porównaliśmy z treściami zapamiętanymi w latach '97 i '99. Okazuje się, że świadomość konieczności przełamania społecznej bierności i podjęcia czynnego miłosierdzia, tzn. niesienia pomocy osobom potrzebującym, stopniowo narastała - pojawiła się już po pielgrzymce w roku '97 (przypadało wtedy 3% badanych, którzy zapamiętali jakieś słowa Papieża), nasiliła się w roku '99 (14%), by w tym roku dotrzeć do świadomości niemal połowy tych, którzy słuchali i słyszeli Papieża (44%). Widać więc, że w ostatnich pięciu latach Ojciec Święty stopniowo rozwija u rodaków „wyobraźnię miłosierdzia” dodając odwagi do podjęcia dzieła miłosierdzia⁶.

CZY POD WPLYWEM SŁÓW PAPIEŻA POLACY ZAMIERZAJĄ COŚ ZMIENIĆ W SWOIM ŻYCIU?

O znaczeniu papieskiej pielgrzymki dla życia Polaków najczęściej mówią ich osobiste zamiary, postanowienia podjęte pod wrażeniem tegorocznego nauczania Ojca Świętego. Niemal co piąty badany (19%) przyznaje, że pod wpływem słów Papieża zamierza coś zmienić w swoim życiu lub nawet już coś w nim zmienił. Zdecydowana większość respondentów (68%) nie podjęła jednak dotychczas żadnych tego typu postanowień, a co ósmy nie potrafi odpowiedzieć na tak postawione pytanie, być może uznając je za zbyt wczesne lub intymne.

⁶ Przed trzema laty Polacy zapamiętali przede wszystkim papieskie wezwanie do pielęgnowania więzi międzyludzkich (45%) teraz zaś - do podjęcia dzieła miłosierdzia (44%). Ciekawe jest także to, że jednocześnie od roku '97 stopniowo maleje odsetek badanych, którzy zapamiętali wezwanie Papieża do pojednania, porozumienia, zgody, jedności, pokoju (odpowiednio: 26% w '97, 15% w '99 oraz 9% w '02). Por. komunikaty CBOS: „Polacy o pielgrzymce Jana Pawła II do ojczyzny”, lipiec '97 oraz „Czy uważnie słuchaliśmy Papieża?”, lipiec '99.

Na słowa Papieża pozytywnie odpowiedzieli przede wszystkim badani najbardziej religijni - ponad jedna trzecia z nich (36%) zamierza pod wpływem przesłania papieskiego zmienić coś w swoim życiu lub już to zrobiła. Znacznie rzadziej uczynili to ci, którzy systematycznie praktykują raz w tygodniu (24%) oraz praktykujący nieregularnie (14%) lub sporadycznie (10%), najrzadziej zaś - obojętni religijnie (4%). Papieskie słowa znalazły też znacznie większy oddźwięk u osób o prawicowych poglądach politycznych (30%) niż u identyfikujących się z centrum (24%) lub lewicą (13%).

Ciekawe zróżnicowania odnotowujemy także w grupach społeczno-demograficznych. Gotowość do zmian swojego postępowania najczęściej wyrazili przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (33%), badani z wyższym wykształceniem (29%) - co wiąże się zapewne z tym, że lepiej niż inni zapamiętali oni słowa Papieża. Trzeba jednak przyznać, że niemal dorównują im pod tym względem robotnicy wykwalifikowani (28%) oraz pracujący na własny rachunek poza rolnictwem (25%). Ważne, że do grona osób najbardziej wrażliwych na słowa Ojca Świętego zaliczają się także przedstawiciele uczącej się młodzieży - uczniowie i studenci (28%), a także ogół młodzieży w wieku od 18 do 24 lat (27%). Im starsi natomiast ankietowani, tym rzadziej wyrażają gotowość do zmiany swojego postępowania pod wpływem tegorocznych słów Papieża.

To, czy respondenci wykazują gotowość do wprowadzenia zmian w swoim życiu, w znacznej mierze zależy także od sposobu, w jaki uczestniczyli w uroczystościach pielgrzymkowych.

Tabela 9

Uczestnictwo w pielgrzymce	Czy pod wpływem słów Papieża zamierza Pan(i) zmienić coś w swoim życiu, a może już coś Pan(i) w nim zmieniła?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
w procentach			
Osobisty udział	37	48	15
Wyłącznie systematyczne śledzenie w mediach, dekoracje	20	65	15
W żaden z wymienionych sposobów	9	85	6

Chęć zmian najczęściej deklarują ludzie osobiście uczestniczący w pielgrzymce (37%), znacznie rzadziej (20%) ci, którzy systematycznie śledzili przebieg uroczystości za pośrednictwem mediów. Natomiast wśród badanych, którzy w żaden z tych sposobów nie uczestniczyli w pielgrzymce, zaledwie co jedenasty wyraża taką gotowość (9%). Ten ostatni wynik można, oczywiście, zinterpretować inaczej i powiedzieć, że nawet w grupie osób najmniej zaangażowanych w pielgrzymkę są ludzie gotowi pozytywnie odpowiedzieć na papieskie wezwanie.

Zrozumiałe, że gotowości do zmiany swojego postępowania pod wpływem słów Papieża wyraźnie sprzyja - poza osobistym uczestnictwem w pielgrzymce - również zapamiętanie treści papieskiego nauczania.

Tabela 10

Czy jakieś słowa, myśli Jana Pawła II wygłoszone w czasie pielgrzymki zwróciły Pana(i) uwagę, zapadły Panu(i) w pamięć?	Czy pod wpływem słów Papieża zamierza Pan(i) zmienić coś w swoim życiu, a może już coś Pan(i) w nim zmieniła?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	31	54	15
Nie	10	83	7
Trudno powiedzieć	16	50	34

Zamiar wprowadzenia zmian w swoje życie wyraża niemal co trzeci badany z grupy pamiętających jakieś wątki papieskiego przesłania (31%) i tylko co dziesiąty spośród tych, którzy żadnych słów sobie nie utrwalili w pamięci (10%). Ten ostatni wynik uświadamia nam, że Papież ma pozytywny wpływ również na życie tych rodaków, którzy nie zapamiętują, a więc i nie analizują jego słów.

CO POLACY ZAMIERZAJĄ ZMIENIĆ W SWOIM ŻYCIU POD WPLYWEM SŁÓW PAPIEŻA?

Z odpowiedzi na pytanie otwarte, pozwalające badanym na swobodne wypowiedzi, wynika, że spośród papieskich apeli i zachęt skierowanych do rodaków z największym oddźwiękiem spotkało się wezwanie do pielęgnowania więzi międzyludzkich. Prawie co trzeci badany - spośród tych, którzy zamierzają coś zmienić w swoim życiu - chce zmienić swój stosunek do ludzi: *uwrażliwić się na drugiego człowieka, dostrzec jego wartość, być*

bardziej życzliwym, przyjaznym, wyrozumiałym, umieć przebaczać, bardziej zainteresować się młodzieżą, swoją rodziną (29%). Trzeba podkreślić, że ankietowani znacznie rzadziej deklarują gotowość przełamania w sobie bierności i podjęcia dzieła miłosierdzia, tzn. niesienia pomocy ludziom potrzebującym (12%). Wyraźnie oddziało natomiast na Polaków papieskie wezwanie do umacniania wiary i jej świadectwo dane przez samego Papieża - zmiany w tej dziedzinie życia chciałyby podjąć co szósta osoba z omawianej grupy (17%). Niemal tyle samo badanych myśli o tym, by stać się lepszym człowiekiem, poprawić swoje życie (15%).

Tabela 11

Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, co Pan(i) zamierza zmienić lub już zmienił(a)?	N=217
Stosunek do ludzi , np. chcę bardziej uwrażliwić się na drugiego człowieka, równy stosunek do ludzi i ras, inne spojrzenie na wartość człowieka i jego potrzeby, zmieniłam postępowanie wobec innych ludzi, staram się być bardziej życzliwa i przyjazna dla ludzi, nabrałam większego zaufania do młodzieży, większe zainteresowanie młodzieżą, aby wychować ich na dobrych ludzi, wpajać im dobroć, być bardziej wyrozumiałym, umieć przebaczać, stałem się bardziej otwarty, chcę być bardziej tolerancyjny, zamierzam być lepsza dla ludzi, zmienić stosunki w rodzinie, więcej czasu poświęcić rodzinie, być wzorowym mężem, ojcem	29%
Stosunek do wiary i praktyk religijnych , np. więcej się modlić, stosunek do Boga, bardziej wierzę, pogłębienie wiary, uczestniczyć we mszy św., tu również: modlić się w intencji Papieża , o zdrowie, więcej czasu poświęcić literaturze związanej z Papieżem, zamierzam odwiedzić miejsca pobytu Ojca Świętego, chcę wziąć udział w pieszej pielgrzymce do Częstochowy	17%
Własne postępowanie, być lepszym człowiekiem , np. chciałbym poprawić swoje życie, być lepszym, lepiej żyć, poprawić swoje postępowanie, mam zamiar być lepszą, zmienić się, by godziwie żyć, mniej wulgaryzmu	15%
Podjąć dzieło miłosierdzia, solidarności, niesienia pomocy osobom potrzebującym wsparcia , np. pomagam potrzebującym, chcę zająć się kimś chorym, chciałabym być wyrozumiała dla ludzi, którzy wyciągają rękę, zamierzam zastanowić się, jak pomagać tym, którzy na to czekają	12%
Stosunek do życia, do otaczającej rzeczywistości - ogólnie i szczegółowo , np. na bardziej optymistyczny; nastawienie do świata bardziej pozytywne, być normalniejszym w obecnej rzeczywistości, mam inne nastawienie do świata, inaczej patrzę na świat, stosunek do rzeczy przyziemnych, patrzę z nadzieją na świat, łatwiej zrozumieć to, co się dzieje w Polsce, słowa Papieża dają wiarę, nadzieję, zaczęłam inaczej patrzeć na katolicyzm, bardzo mnie to zaciekało i poruszyło	11%
Przemiana duchowa i dążenie do wewnętrznej harmonii , np. mam większą siłę do życia, przeżywam to bardzo duchowo, przemiany duchowe, więcej duchowości w moim życiu, chcę być bardziej ufny; postanowiłam wziąć życie w swoje ręce i pokierować nim, przestać się spieszyć i bać wszystkiego, co będzie jutro, uporządkowałam swoje życie wewnętrzne, wyciszyłam się wewnętrznie - mam spokój ducha; przemyślenie życia swojego, nie bać się, przestać się lękać	8%
Wprowadzić naukę Papieża w życie - ogólnie , np. kierować się naukami Papieża, postępować zgodnie ze słowami Ojca Świętego, chciałbym zrozumieć Jego słowa i to osiągnąłem	6%
Inne konkretne postanowienia: rzucić palenie, ustabilizować się, zamierzam działać społecznie, zmienić poglądy polityczne, wyjeżdżam z Polski	6%
Inne , np. wszystko, co się da, niewiele	2%
Odmowa odpowiedzi, sprawa osobista, trudno powiedzieć	17%
Odpowiedzi respondentów, którzy zamierzają coś zmienić w swoim życiu. Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wymieni kilka spraw	

Ankietowani podkreślają ponadto chęć zmiany swojego stosunku do życia, do otaczającej rzeczywistości na bardziej pozytywny, optymistyczny, nacechowany nadzieją (11%). Część z nich mówi o przemianie duchowej i dążeniu do wewnętrznej harmonii (8%) - niektóre z tych wypowiedzi dobitnie świadczą o umocnieniu duchowym, jakie wynieśli z pielgrzymki: *uporządkowałam swoje życie wewnętrzne, wyciszyłam się wewnętrznie - mam spokój ducha, mam większą siłę do życia; postanowiłam wziąć życie w swoje ręce i pokierować nim; przestać się spieszyć i bać wszystkiego, co będzie jutro, chcę być bardziej ufny; przestać się lękać*. Niektórzy ogólnie stwierdzają, że ich celem jest wprowadzenie nauki Papieża w życie, że chcą postępować zgodnie z jego słowami (6%) lub wymieniają bardzo konkretne postanowienia trudne do zakwalifikowania (6%). Zwraca uwagę fakt, że aż jedna szóstka badanych, którzy zadeklarowali zamiar zmiany czegoś w swoim życiu, nie chce ujawnić, czego postanowienie to dotyczy, uznając je za sprawę osobistą (17%).

Mimo że z tegorocznego przesłania papieskiego Polacy najczęściej zapamiętali wezwanie do czynnego miłosierdzia, rzadko wyrażają chęć zmiany swojego postępowania tak, by móc przełamać swoją bierność i nieść konkretną pomoc ludziom potrzebującym, częściej natomiast są gotowi podjąć wysiłek zmiany swojego stosunku do drugiego człowieka na bardziej życzliwy, przyjazny, otwarty, nacechowany szacunkiem. Takie decyzje mogą wynikać nie tyle z lekceważenia papieskiego wezwania do podjęcia dzieła miłosierdzia czy lęku przed związanymi z nim obciążeniami, ile z oceny otaczającej rzeczywistości. Badania przeprowadzone w przededniu sierpniowej pielgrzymki ukazały bowiem, że ankietowani pozytywnie oceniają pomoc, jakiej Polacy udzielają ubogim, cierpiącym, potrzebującym wsparcia - w tej dziedzinie, ich zdaniem, społeczeństwo na ogół realizuje wskazania Papieża. Z negatywną oceną spotyka się natomiast to, w jaki sposób rodacy odnoszą się do siebie nawzajem - w tej dziedzinie, według respondentów, papieskie zalecenia na ogół nie są przestrzegane⁷. Taki wynik społecznego rachunku sumienia częściowo tłumaczy, dlaczego

⁷ Zob. komunikat CBOS „Rachunek sumienia Polaków w przededniu wizyty Jana Pawła II w kraju”, sierpień '02 (oprac. B. Wciórka).

badani, którzy pod wpływem papieskiego przesłania chcą coś zmienić w swoim życiu, przede wszystkim odczuwają potrzebę zmiany stosunku do drugiego człowieka.

Polacy powszechnie wyrażają uznanie dla tegorocznej pielgrzymki Ojca Świętego do ojczyzny. Dzieje się to niejako ponad podziałami światopoglądowymi i politycznymi, chociaż podziały te nie pozostają bez wpływu na stopień, w jakim jest ona postrzegana jako wydarzenie szczególnej wagi dla większości społeczeństwa, młodzieży oraz w wymiarze osobistym. Ankietowani reprezentujący odmienny stosunek do religii i odmienne opcje polityczne zgodnie jednak sądzą, iż dla polityków sprawujących władzę pielgrzymka ta nie była tak ważnym wydarzeniem jak dla reszty społeczeństwa.

Co jedenasty dorosły Polak osobiście uczestniczył w tegorocznym pielgrzymowaniu Ojca Świętego biorąc udział w odprawianej przez niego mszy świętej lub spotkaniu, witając go na trasie przejazdu lub wędrując w ślad za nim. Co czwarty rodak na powitanie dostojnego gościa udekorował okna lub balkon swojego mieszkania, a trzy czwarte społeczeństwa systematycznie śledziło przebieg jego wizyty duszpasterskiej za pośrednictwem telewizji, radia lub prasy.

W tym roku znacznie mniej Polaków niż w latach poprzednich zapamiętało jakieś słowa Jana Pawła II wygłoszone w czasie pielgrzymki. Tylko nieco ponad jedna trzecia badanych słuchała Ojca Świętego na tyle uważnie, że fragmenty papieskiego nauczania zapadły im w pamięć. Niemal co drugi respondent przyznaje, że nic nie zapamiętał. Prawdopodobnie wynika to z wyjątkowo krótkiego trwania pielgrzymki, a także z tego, że mniejsza grupa Polaków niż w roku '99 osobiście w niej uczestniczyła. W świadomości badanych zdecydowanie najbardziej utrwaliły się wątki przesłania papieskiego, które niosą zachętę do czynnego okazywania miłosierdzia, solidarności, pomocy ludziom potrzebującym.

O wpływie papieskiej pielgrzymki na życie Polaków najczęściej mówią ich osobiste zamiary i postanowienia, podjęte po tegorocznym nauczaniu Ojca Świętego. Niemal co piąty respondent przyznaje, że pod wpływem słów Papieża zamierza coś zmienić w swoim życiu lub nawet już coś w nim zmienił, zdecydowana większość Polaków nie podjęła jednak dotychczas żadnych tego typu postanowień. Z największym oddźwiękiem spotkało się papieskie wezwanie do pielęgnowania więzi międzyludzkich. Badani chcą zmienić swój stosunek do drugiego człowieka na bardziej życzliwy, przyjazny, otwarty, nacechowany szacunkiem, znacznie rzadziej zaś deklarują gotowość przełamania w sobie bierności i podjęcia dzieła miłosierdzia wobec ludzi potrzebujących⁸.

Opracowała

Bogna WCIÓRKA

⁸ W przygotowaniu komunikat CBOS „Jak Polacy pomagają potrzebującym”.

A N E K S

Tabela 1. Uczestnictwo w pielgrzymce 1 - Osobisty udział; 2 - Wyłącznie systematyczne śledzenie w mediach, dekoracje; 3 - W żaden z wymienionych sposobów

	(%)			
	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	9	69	22	1234
Płeć				
Mężczyźni	9	66	26	590
Kobiety	10	72	18	645
Wiek				
18-24 lat	11	51	37	191
25-34	10	59	31	223
35-44	8	70	22	225
45-54	8	74	17	245
55-64	11	78	11	148
65 lat i więcej	8	83	9	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	12	67	21	449
Miasto do 20 tys.	8	72	20	168
20-100 tys.	6	73	21	228
101-500 tys.	7	71	21	247
501 tys. i więcej mieszk.	10	62	28	142
Wykształcenie				
Podstawowe	9	77	15	324
Zasadnicze zawodowe	8	71	20	328
Średnie	10	63	27	460
Wyższe	11	65	24	121
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	12	62	26	73
Prac. umysł. niż. szczebla	7	62	31	105
Pracownicy fiz. - umysł.	9	61	30	110
Robotnicy wykwalifikowani	6	73	22	100
Robotnicy niewykwalifik.	8	70	22	43
Rolnicy	4	83	13	69
Pracujący na własny rach.	10	67	23	53
Bierni zawodowo				
Renciści	12	78	11	132
Emeryci	9	82	9	230
Uczniowie i studenci	12	50	38	94
Bezrobotni	11	59	30	167
Gospodynie domowe i inni	13	70	17	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	7	70	23	197
spółce właścicieli	9	62	29	95
prywatnych i państwa	9	64	27	194
sekt. pryw. poza rolnict.	3	83	14	64
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	11	68	21	152
300-399	14	69	17	100
400-599	9	67	25	214
600-800	8	74	18	205
Powyżej 800 zł	8	70	22	140
Ocena własnych war. mater.				
Złe	8	71	21	366
Średnie	9	71	20	585
Dobre	12	62	27	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	22	73	5	90
Raz w tygodniu	11	76	14	623
1-2 razy w miesiącu	11	61	28	190
Kilka razy w roku	3	64	33	214
W ogóle nie uczestniczy	1	53	47	116
Poglądy polityczne				
Lewica	7	64	29	347
Centrum	11	69	19	302
Prawica	12	75	13	238
Trudno powiedzieć	8	69	23	346

Tabela 2. Niedawno zakończyła się pielgrzymka Jana Pawła II do ojczyzny. Czy **systematycznie śledził(a) Pan(i), przebieg wizyty Papieża za pośrednictwem telewizji, radia, prasy?**

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	76	24	1235
Płeć			
Mężczyźni	72	28	590
Kobiety	79	21	645
Wiek			
18-24 lat	53	47	191
25-34	66	34	223
35-44	76	24	225
45-54	81	19	245
55-64	88	12	149
65 lat i więcej	91	9	202
Miejsce zamieszkania			
Wieś	76	24	450
Miasto do 20 tys.	78	22	168
20-100 tys.	76	24	228
101-500 tys.	76	24	247
501 tys. i więcej mieszk.	71	29	142
Wykształcenie			
Podstawowe	82	18	325
Zasadnicze zawodowe	75	25	328
Średnie	71	29	460
Wyższe	75	25	121
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	74	26	73
Prac.umysł.niż.szczebla	69	31	105
Pracownicy fiz.- umysł.	67	33	110
Robotnicy wykwalifikowani	75	25	100
Robotnicy niewykwalifik.	75	25	43
Rolnicy	84	16	69
Pracujący na własny rach.	70	30	53
Bierni zawodowo			
Renciści	89	11	132
Emeryci	91	9	230
Uczniowie i studenci	54	46	94
Bezrobotni	65	35	167
Gospodynie domowe i inni	81	19	56
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	76	24	197
spółce właścicieli	71	29	95
prywatnych i państwa	68	32	194
sekt. pryw. poza rolnict.	82	18	65
prywatnym gosp. rolnym			
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	76	24	152
300-399	79	21	100
400-599	73	27	214
600-800	80	20	205
Powyżej 800 zł	78	22	140
Ocena własnych war. mater.			
Złe	78	22	367
Średnie	77	23	585
Dobre	70	30	283
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	91	9	90
Raz w tygodniu	83	17	624
1-2 razy w miesiącu	68	32	190
Kilka razy w roku	66	34	214
W ogóle nie uczestniczy	53	47	116
Poglądy polityczne			
Lewica	69	31	347
Centrum	76	24	303
Prawica	85	15	238
Trudno powiedzieć	75	25	346

Tabela 3. Niedawno zakończyła się pielgrzymka Jana Pawła II do ojczyzny. Czy udekorował(a) Pan(i) okna lub balkon w mieszkaniu?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	25	75	1234
Płeć			
Mężczyźni	22	78	590
Kobiety	27	73	645
Wiek			
18-24 lat	26	74	191
25-34	16	84	223
35-44	20	80	225
45-54	27	73	245
55-64	28	72	148
65 lat i więcej	32	68	202
Miejsce zamieszkania			
Wieś	32	68	449
Miasto do 20 tys.	24	76	168
20-100 tys.	24	76	228
101-500 tys.	17	83	247
501 tys. i więcej mieszk.	14	86	142
Wykształcenie			
Podstawowe	34	66	324
Zasadnicze zawodowe	26	74	328
Średnie	19	81	460
Wyższe	16	84	121
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	12	88	73
Prac. umysł. niż. szczebla	19	81	105
Pracownicy fiz.- umysł.	21	79	110
Robotnicy wykwalifikowani	21	79	100
Robotnicy niewykwalifik.	14	86	43
Rolnicy	31	69	69
Pracujący na własny rach.	19	81	53
Bierni zawodowo			
Renciści	41	59	132
Emeryci	29	71	230
Uczniowie i studenci	18	82	94
Bezrobotni	25	75	167
Gospodynie domowe i inni	20	80	56
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	16	84	197
spółce właścicieli	17	83	95
prywatnych i państwa	22	78	194
sekt. pryw. poza rolnict.	33	67	64
prywatnym gosp. rolnym			
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	41	59	152
300-399	20	80	100
400-599	23	77	214
600-800	21	79	205
Powyżej 800 zł	13	87	140
Ocena własnych war. mater.			
Złe	28	72	366
Średnie	26	74	585
Dobre	18	82	283
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	49	51	90
Raz w tygodniu	33	67	623
1-2 razy w miesiącu	14	86	190
Kilka razy w roku	9	91	214
W ogóle nie uczestniczy	6	94	116
Poglądy polityczne			
Lewica	13	87	347
Centrum	28	72	302
Prawica	33	67	238
Trudno powiedzieć	28	72	346

Tabela 4. Jak Pan(i) ocenia, czy pielgrzymka Papieża Jana Pawła II do ojczyzny jest dla Pana(i) **osobiście** wydarzeniem:

	bardzo ważnym	raczej ważny	raczej nieważnym	zupełnie nieważnym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	68	22	6	2	2	1235
Płeć						
Mężczyźni	59	27	8	3	3	590
Kobiety	76	17	4	2	1	645
Wiek						
18-24 lat	65	22	8	4	1	191
25-34	60	28	8	1	3	223
35-44	66	23	7	2	2	225
45-54	68	26	4	2	1	245
55-64	75	16	6	1	1	149
65 lat i więcej	77	13	6	2	2	202
Miejsce zamieszkania						
Wieś	72	22	3	1	1	450
Miasto do 20 tys.	69	18	10	2	2	168
20-100 tys.	70	19	6	2	2	228
101-500 tys.	63	25	7	3	1	247
501 tys. i więcej mieszk.	58	24	10	5	3	142
Wykształcenie						
Podstawowe	76	18	5	0	1	325
Zasadnicze zawodowe	66	25	8	2	2	328
Średnie	66	21	8	3	2	460
Wyższe	60	28	8	2	3	121
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	63	23	8	1	5	73
Prac. umysł. niż. szczebla	64	23	9	3	1	105
Pracownicy fiz.- umysł.	60	31	8	1	0	110
Robotnicy wykwalifikowani	66	28	4	2	1	100
Robotnicy niewykwalifik.	71	21	6	2	0	43
Rolnicy	71	27	2	1	0	69
Pracujący na własny rach.	72	20	0	4	4	53
Bierni zawodowo						
Renciści	74	19	5	2	1	132
Emeryci	71	17	7	2	3	230
Uczniowie i studenci	64	22	10	2	1	94
Bezrobotni	68	18	6	4	3	167
Gospodynie domowe i inni	77	17	5	1	0	56
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	65	27	6	1	1	197
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	63	27	8	0	2	95
sekt. pryw. poza rolnict.	64	24	5	4	2	194
prywatnym gosp. rolnym	69	28	2	1	0	65
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	76	14	7	2	1	152
300-399	70	19	10	1	0	100
400-599	70	22	4	2	2	214
600-800	67	22	6	2	2	205
Powyżej 800 zł	59	29	7	2	2	140
Ocena własnych war. mater.						
Złe	70	17	7	4	2	367
Średnie	67	23	6	1	2	585
Dobre	67	25	5	2	1	283
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	88	9	2	2	0	90
Raz w tygodniu	81	16	2	0	1	624
1-2 razy w miesiącu	60	35	3	0	2	190
Kilka razy w roku	50	32	13	4	2	214
W ogóle nie uczestniczy	31	23	24	14	8	116
Poglądy polityczne						
Lewica	52	32	10	4	3	347
Centrum	73	20	6	1	1	303
Prawica	80	16	2	1	1	238
Trudno powiedzieć	72	18	6	2	1	346

Tabela 5. Jak Pan(i) ocenia, czy pielgrzymka Papieża Jana Pawła II do ojczyzny jest dla polityków sprawujących władzę wydarzeniem:

(%)

	bardzo ważnym	raczej ważny	raczej nieważnym	zupełnie nieważnym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	39	38	7	1	16	1235
Płeć						
Mężczyźni	40	38	8	2	13	590
Kobiety	38	38	6	1	18	645
Wiek						
18-24 lat	48	35	6	1	10	191
25-34	33	41	6	3	17	223
35-44	36	37	9	2	16	225
45-54	39	42	6	1	13	245
55-64	35	41	6	0	18	149
65 lat i więcej	41	30	8	1	21	202
Miejsce zamieszkania						
Wieś	34	39	8	1	17	450
Miasto do 20 tys.	39	34	10	1	16	168
20-100 tys.	39	39	4	2	15	228
101-500 tys.	43	36	6	1	14	247
501 tys. i więcej mieszk.	45	39	3	1	13	142
Wykształcenie						
Podstawowe	36	35	7	1	21	325
Zasadnicze zawodowe	36	38	8	2	17	328
Średnie	39	40	7	1	13	460
Wyższe	52	38	1	1	8	121
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	57	34	1	0	9	73
Prac. umysł. niż. szczebla	34	45	4	5	13	105
Pracownicy fiz.- umysł.	31	43	11	0	14	110
Robotnicy wykwalifikowani	42	42	4	0	12	100
Robotnicy niewykwalifik.	33	44	4	2	16	43
Rolnicy	43	27	11	0	19	69
Pracujący na własny rach.	48	36	8	2	6	53
Bierni zawodowo						
Renciści	36	38	6	3	17	132
Emeryci	39	34	7	1	19	230
Uczniowie i studenci	36	50	8	0	6	94
Bezrobotni	41	29	7	2	22	167
Gospodynie domowe i inni	25	43	5	0	27	56
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	36	45	5	0	15	197
spółce właścicieli	46	38	9	1	7	95
prywatnych i państwa	41	39	6	3	11	194
sekt. pryw. poza rolnict.	42	29	8	0	20	65
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	37	33	8	1	22	152
300-399	39	38	3	2	19	100
400-599	44	34	7	1	14	214
600-800	35	41	9	1	14	205
Powyżej 800 zł	41	43	7	2	9	140
Ocena własnych war. mater.						
Złe	39	31	8	1	20	367
Średnie	37	38	7	1	16	585
Dobre	41	46	3	1	9	283
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	44	36	4	1	15	90
Raz w tygodniu	39	37	7	1	16	624
1-2 razy w miesiącu	35	37	6	1	21	190
Kilka razy w roku	36	43	7	2	11	214
W ogóle nie uczestniczy	40	37	9	3	12	116
Poglądy polityczne						
Lewica	41	40	6	1	12	347
Centrum	39	38	7	2	15	303
Prawica	43	44	6	1	7	238
Trudno powiedzieć	33	32	8	1	26	346

Tabela 6. Czy jakieś słowa, myśli Jana Pawła II wygłoszone w czasie pielgrzymki zwróciły Pana(i) uwagę, zapadły Panu(i) w pamięć? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	50	15	1227
Płeć				
Mężczyźni	28	54	17	587
Kobiety	42	45	12	640
Wiek				
18-24 lat	25	61	14	189
25-34	32	53	16	223
35-44	38	50	12	223
45-54	32	51	17	244
55-64	52	34	14	148
65 lat i więcej	40	45	15	200
Miejsce zamieszkania				
Wieś	32	51	17	449
Miasto do 20 tys.	32	57	11	166
20-100 tys.	40	41	20	226
101-500 tys.	36	51	13	246
501 tys. i więcej mieszk.	43	48	9	140
Wykształcenie				
Podstawowe	30	52	18	322
Zasadnicze zawodowe	32	48	19	326
Średnie	37	52	12	458
Wyższe	57	37	6	120
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	54	41	5	73
Prac. umysł. niż. szczebla	40	45	15	104
Pracownicy fiz.-umysł.	30	56	14	110
Robotnicy wykwalifikowani	19	63	18	98
Robotnicy niewykwalifik.	33	40	27	43
Rolnicy	36	43	21	69
Pracujący na własny rach.	35	55	10	53
Bierni zawodowo				
Renciści	41	46	13	132
Emeryci	39	43	18	228
Uczniowie i studenci	29	57	14	94
Bezrobotni	32	55	13	167
Gospodynie domowe i inni	45	48	7	54
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	35	53	11	196
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	32	49	19	95
sekt. pryw. poza rolnict.	34	50	16	192
prywatnym gosp. rolnym	36	42	22	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	38	49	13	151
300-399	25	56	19	100
400-599	37	49	13	212
600-800	38	48	13	202
Powyżej 800 zł	46	41	12	139
Ocena własnych war. mater.				
Złe	34	49	18	364
Średnie	36	49	15	582
Dobre	38	52	10	281
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	62	23	15	90
Raz w tygodniu	41	43	17	619
1-2 razy w miesiącu	24	61	16	190
Kilka razy w roku	31	57	12	212
W ogóle nie uczestniczy	17	77	6	115
Poglądy polityczne				
Lewica	30	59	11	345
Centrum	40	43	17	301
Prawica	53	37	10	237
Trudno powiedzieć	26	55	19	344

Tabela 7. Czy pod wpływem pielgrzymki Papieża zamierza Pan(i) zmienić coś w swoim życiu, a może już Pan(i) coś w nim zmienił(a)?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	68	13	1235
Płeć				
Mężczyźni	16	71	13	590
Kobiety	21	64	14	645
Wiek				
18-24 lat	27	61	12	191
25-34	19	67	14	223
35-44	21	65	14	225
45-54	18	69	13	245
55-64	14	70	16	149
65 lat i więcej	13	74	13	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	18	64	18	450
Miasto do 20 tys.	19	69	12	168
20-100 tys.	21	69	10	228
101-500 tys.	17	69	14	247
501 tys. i więcej mieszk.	19	72	9	142
Wykształcenie				
Podstawowe	16	68	15	325
Zasadnicze zawodowe	20	61	18	328
Średnie	17	74	9	460
Wyższe	29	59	12	121
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	33	57	10	73
Prac. umysł. niż. szczebla	19	71	10	105
Pracownicy fiz.-umysł.	18	66	16	110
Robotnicy wykwalifikowani	28	62	10	100
Robotnicy niewykwalifik.	20	70	10	43
Rolnicy	21	61	18	69
Pracujący na własny rach.	25	68	7	53
Bierni zawodowo				
Renciści	19	65	16	132
Emeryci	12	75	12	230
Uczniowie i studenci	28	65	7	94
Bezrobotni	11	67	22	167
Gospodynie domowe i inni	9	74	17	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	23	69	9	197
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	22	65	13	95
sekt. pryw. poza rolnict.	24	64	12	194
prywatnym gosp. rolnym	23	59	19	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	16	63	21	152
300-399	19	73	7	100
400-599	18	68	13	214
600-800	22	69	9	205
Powyżej 800 zł	15	73	11	140
Ocena własnych war. mater.				
Złe	14	70	16	367
Średnie	20	66	14	585
Dobre	22	68	10	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	36	54	10	90
Raz w tygodniu	24	58	19	624
1-2 razy w miesiącu	14	79	7	190
Kilka razy w roku	10	81	9	214
W ogóle nie uczestniczy	4	88	7	116
Poglądy polityczne				
Lewica	13	77	10	347
Centrum	24	63	13	303
Prawica	30	58	12	238
Trudno powiedzieć	13	68	19	346